

Брегова лястовица *Riparia riparia*

Описание на вида

Гнездящ и мигриращ през вид. Един от най-ранните мигранти (струпвания на птици от първото поколение могат да се наблюдават още в края на м. юли). Най-големи концентрации мигрантите образуват по бреговете на някои влажни зони. Вероятно интензивния прелет е в нощните часове. Въпреки, че голяма част от ятата са „чисти“, то в ятата на селската лястовица могат да се регистрират групи от брегови лястовици.

Сн. Ирина Матеева

Степен на проученост, обзор на наличната информация и принос на проекта

В България миграцията е целенасочено проучвана след 1970 г. След излитане на малките, още в началото на юни бреговете лястовици започват да се концентрират във влажните зони, като на Атанасовско езеро са отчитани концентрации от 2000 индивида още в началото на юли (Нанкинов, 2009). Миграцията стартира през август до края на септември. По метода на опръстеняването е установено че някои индивиди следват едни и същи миграционни пътища (Нанкинов, 2009). В периода 1979 до 2003 г. (с изключение на 1994, 1995, 1997 и 2000 г.) е проучена есенната миграция в района на Атанасовското езеро и макар да е правен отчет на мигриращите брегови лястовици, няма публикувани данни за установените числености. Паралелно са правени проучвания на Атанасовско езеро по метода на опръстеняването, като са регистрирани струпвания до 10000 индивида през август и 20000 индивида през септември, като е установено чрез повторно улавяне, че някои от птиците се задържат до една седмица (Нанкинов 2009). При аналогично проучване на есенната миграция в района на Рупите, долината на река Струма, по време на есенна миграция са отчитани до 1800 индивида на ден (Нанкинов, 2009). През 1997 г. при целево проучване на есенната миграция в района на местността „Пода“ в източната част на Мандренското езеро са отчетени 1500 мигриращи брегови лястовици за един миграционен сезон (НБОИ, 2012). Миграция на брегови лястовици е наблюдавана в района на град Балчик през 2003 г. при целенасочено проучване на миграцията, свързано с намерения за развитие на ветропаркове, като за един миграционен сезон са установени да прелитат 10315 индивида (НБОИ, 2012). През есента на 2004 г. в рамките на целенасочено проучване на есенната миграция в Източна България, паралелно на 9 наблюдателни точки за целите на Natura 2000, миграция на брегови лястовици е установена в района на Добруджа при Българево (5994 индивида), Балчик (3830 инд.), Рогачево (1 инд.), в Източна Стара планина – при селата Баня (23 инд.) и Паницово (3015 инд.) и в района на Созопол при село Равадиново (4 инд.) (BSPB, 2005). Най-голям брой прелитащи брегови лястовици за миграционния сезон са установени в Добруджа – при село Българево. През 2005 г. при проучването на есенната миграция в Източна България паралелно на 9 наблюдателни точки, брегови лястовици са установени в района на Добруджа при Горичане (200 инд.), Българево (736 инд.), Топола (105 инд.), Безводица (1297 инд.), Кремена (149 инд.), Суворово (170 инд.) и Ефрейтор Бакалово (наблюдателна точка Суха река) (1 инд.), в района на Провадия (294 инд.) и Атанасовско езеро (1906 инд.), като най-голям брой прелитащи брегови лястовици за миграционния сезон са установени на Атанасовско езеро. В периода от 2006 до 2010 г. започват да се провеждат проучвания на миграцията на птиците във връзка с инвестиционни интереси за изграждане на ветрогенератори, като проучванията са съсредоточени основно в Добруджа. При тези проучвания мигриращи брегови лястовици са наблюдавани при Каварна, Хаджи Димитър, Селце, Могилище, Бежаново, Шабла, Пролез, Горичане, Сърнино, Василево, Люляково, Снягово, Телериг, Карапелит, Росица,

Александрия, Добрин и Станата. Най-голям брой мигриращи брегови лястовици са установени през 2010 г. при село Сърнино – 5767 индивида за миграционния сезон (Матеева и кол. 2011). В периода 2008 – 2009 г. проучвания на есенната миграция са осъществени и по поречието на река Дунав и Дунавската равнина, като мигриращи брегови лястовици са установени да прелитат в района на село Иваново (в Защитена зона „Ломовете“) – 210 индивида, Въбел (в Защитена зона „Никополско плато“) – 275 индивида, Песчинското блато (в защитена зона „Комплекс Беленски острови“) - 107 индивида и блатото Кайкуша (в защитена зона „Свищовско-беленска низина“) – 169 индивида и в района на село Златия (в защитена зона „Златия“) – 79 индивида (НБОИ, 2012).

Извън посочените по-горе райони, при случайни наблюдения на птици, брегови лястовици по време на есенна миграция са наблюдавани основно по Черноморското крайбрежие, около големите влажни зони и край бреговете между Тюленово, нос Калиакра и Каварна, на също така и по поречието на река Дунав, в Софийското поле (край Сливница) и в Дунавската равнина. Значителни струпвания на брегови лястовици са отчетени на Шабленската тузла – 4600 инд. (2000 г.), Дуранкулашко езеро – 800 инд. (2001 г.), в защитена Персенк (прелитащи) – 600 инд. (2006 г.), езеро Сребърна – 500 инд. (1998 г.), остров Пепсина – 263 инд. (2010 г.) (НБОИ, 2012).

Пролетния прелет започва от края на март – началото на април до средата на май. Интензивен е през втората половина на април и първата половина на май (Нанкинов, 2009). Ята негнездящи индивиди се концентрират по черноморските влажни зони и през гнездовия период.

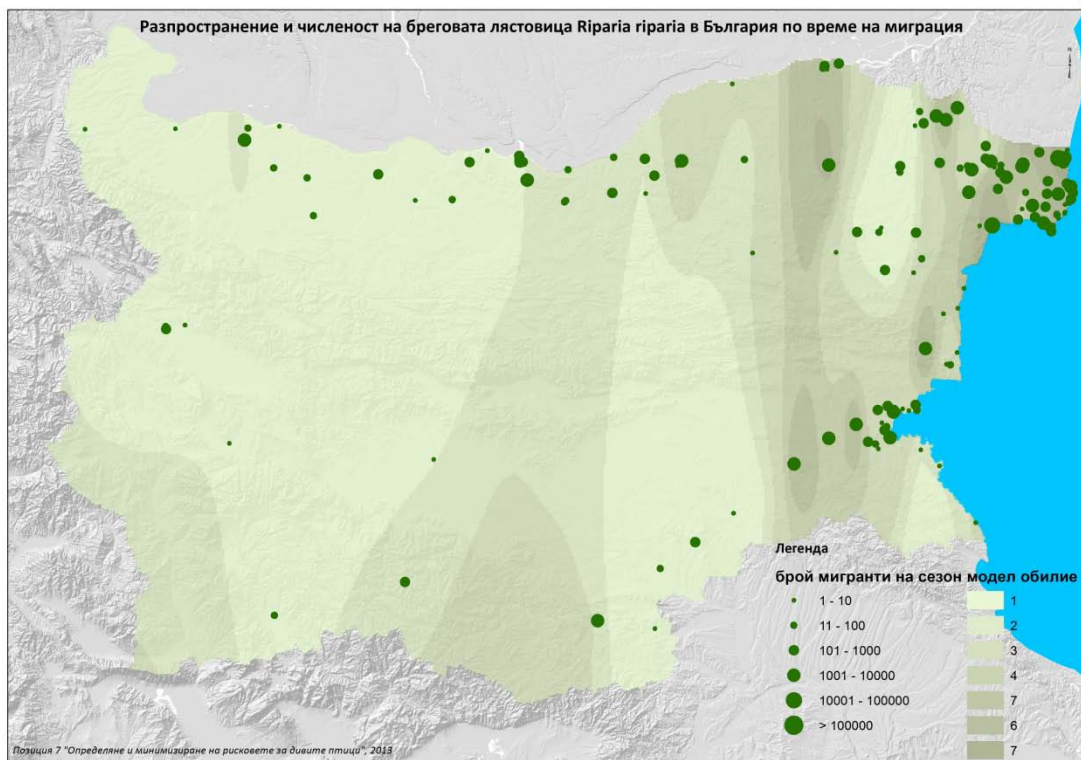
През пролетта на 2005 г. при паралелните проучвания на пролетната миграция в Добруджа е регистрирана само една брегова лястовица и при Горичане. През същия сезон е проведено проучване на пролетната миграция по долината на река Места при село Огняново, като там са регистрирани общо 83 мигриращи брегови лястовици. В периода на интензивни проучвания на миграцията в Добруджа, поради засиления инвеститорски интерес за изграждане на ветрогенератори мигриращи черни са установени при Бежаново, Василево, Люляково, Снягово, Карапелит, Росица, Добрин, Александрия, Хаджи Димитър, Суворово, Станата и Добротич. Най-много брегови лястовици за миграционен сезон са прелетели в района на село Бежаново през пролетта на 2007 г. – 736 индивида. По време на проучване на пролетната миграция в Дунавската равнина, при село Въбел (защитена зона „Никополско плато“) през 2010 г. са регистрирани 73 мигриращи пчелояда, а при село Сливата през 2011 г. е наблюдаван 1 индивид за миграционния сезон.

При случайни наблюдения през пролетния период мигриращи пчелояди са наблюдавани в района на Дуранкулашкото езеро – 1300 индивида (2005 г.), нос Галата – 5 инд. (2011 г.), при Белидие хан - 2 инд. (2011 г.), Хайредин – 20 инд. (2004 г.), река Камчия в близост до устието - 10 инд. (2004 г.), рибарници Хаджи Димитрово – 3 инд. (2012 г.), язовир източно от село Царимир – 3 инд. (2012 г.) (НБОИ, 2012)

В резултат на проучването на есенната и пролетната миграция в рамките на проекта „Минимизиране на рисковете за дивите птици“ в Северна България през 2011 г. бреговата лястовица е наблюдавана да мигрира на всички наблюдателни точки, като при Дуранкулак (в Добруджа) са установени основната част от мигриращите птици, а при Подгоре е наблюдаван еднократно един индивид. По време на проучването на есенната миграция през 2012 г. се потвърди информацията от 2011 г., че в Крайморска Добруджа (наблюдателна точка Дуранкулак) миграцията на вида е най-интензивна. На тази точка са отбелязани 48% от общата численост на мигриращите брегови лястовици. В Южна България основната част от бреговете лястовици са отчетени при Суходол и Ветрен. На

някои от наблюдателните точки разположени в западните части на района на проучване (Попово, Гранитово, Върбово) брегови лястовици изобщо не са установени.

По време на проучването на пролетната миграция през 2012 г. в Южна България бреговата лястовица е наблюдавана само на три наблюдателни точки - Суходол (в района на Бургас), Гранитово (по поречието на Тунджа) и при Костур (Сакар). На Суходол е регистрирана най-голяма численост. В Добруджа е наблюдавана да мигрира на всички наблюдателни точки, като при Гешаново и Дуранкулак.

Фиг. 97 Разпространение и численост на бреговата лястовица в България по време на миграция на база на наличната информация

Характеристика на миграцията

Численост и фронт на миграцията

По време на пролетна миграция през България са установени да прелитат поне 1300 брегови лястовици (2010 г.) през отделен район на наблюдение. Тази численост е отчетена при случайни наблюдения в района на Дуранкулак. Оценка на общата численост трудно може да се направи, тъй като от една страна лястовиците мигрират и през нощта, а от друга страна целенасочени проучвания на пролетната миграция за този вид на практика не са правени. Единствените данни идват от целенасочените проучвания на миграцията в Добруджа. Там са регистрирани и най-големите числености. В останалите райони на страната при случайни наблюдения са регистрирани отделни индивиди или групи индивиди. Възможно е обаче по поречието на Струма също да има интензивен прелет на брегови лястовици. На нивото на сегашните познания може да се приеме, че бреговата лястовица мигрира през по-голямата част от страната, като се концентрира по черноморското крайбрежие и там където има влажни зони. Все пак са необходими по-продължителни проучвания в цялата страна.

По време на есенна миграция през България са установени да прелитат поне 32657 брегови лястовици (2011 г.), отчетени в Северна България, но основно концентрирани в района на Дуранкулак в Приморска Добруджа. По данни от Атанасовско езеро там през отделните години се концентрират до 20000 индивида през периода на миграция, като някои птици се задържат до една седмица (Нанкинов, 2009). Видът интензивно прелита и през Струмската долина (Нанкинов 2009). На базата на съществуващата информация може да се предположи че през България мигрират между 50000 и 100000 брегови лястовици. Това е обаче една условна цифра на базата на проучвания на дневната миграция и опръстеняване в райони, където видът се струпва. Бреговата лястовица се струпва около влажни зони и водоеми, затова е наблюдавана в големи числености по Черноморието, долината на река Струма, Дунав и по долината Арда в Източните Родопи.

Интензивност и динамика на прелета

Сезонна динамика

Бреговата лястовица има относително къс период на миграция в сравнение с другите видове. През есента мигрира от началото на август до края на септември. Интензивният прелет в Северна България приключва през първата седмица на септември. В Южна България птиците се задържат до към 20 септември, след което числеността им рязко намалява. По време на пролетна миграция прелетът започва от началото на април, когато започват да прелитат отделни индивиди. Интензивният прелет обаче започва през последната седмица на април и продължава и след средата на май.

Дневна динамика

Най-интензивен прелет на брегови лястовици по време на проучвания на дневната миграция е регистриран в ранните сутрешни часове (обикновено до 10 ч най-късно), както и в късните следобедни и вечерни часове. Това е свързано с денонощната динамика на прелета, тъй като бреговата лястовица прелита основно през нощта. С радарни проучвания е установено че птиците започват да летят още преди изгрев и продължават да летят след залез слънце. Нощната миграция в почти всички проучвани райони е най-интензивна при свечеряване и продължава до 2 часа слез залез слънце. След това във зависимост от района относително намалява, но продължава през цялата нощ, или почти спира до приближаването на изгрева. Преди изгрев и в ранните сутрешни часове миграцията е също интензивна, макар и не толкова, колкото привечер. Макар с радарни проучвания да не могат да се отграничават видове, тази динамика на прелета е характерна и за бреговата лястовица.

В ранните сутрешни часове и привечер птиците обикновено летят много ниско. При липса на вятър летят в много широк височинен диапазон, но с появата на вятър започват да летят ниско.

Височинно разпределение на прелитащите реещи птици

Повечето регистрирани през деня брегови лястовици летят на височина до 200 м. С помощта на радар през деня при са регистрирани и птици летящи над 600 и над 700 м височина. Радарните проучвания на нощната миграция показват че нощните мигранти летят и до 1000 м височина.

Миграционни потоци

Основното направление на прелитащите брегови лястовици е север – юг пред есента и юг – север през пролетта. В близост до влажни зони обаче направлението на прелета се изменя и зависи от местоположението на влажната зона. По принцип птиците се струпват там. Както в сутрешните, така и във вечерните часове поддържат направление към или от влажната зона, поради което може да има значителни отклонения от основното направление на прелета. В района на Дуранкулак голяма част от бреговете лястовици летят в посока югоизток към Дуранкулашкото езеро във вечерните часове. В сутрешните часове огромен брой птици прелитат в посока северозапад, което вероятно се дължи на разлитането на лястовиците от Дуранкулашкото езеро в различни посоки преди да продължат миграцията си. В района на Ореш голям брой брегови лястовици са регистрирани да прелитат на север надвечер. В тази посока спрямо наблюдателната точка се намира река Дунав и Беленските острови с вътрешни блата, които са подходящо място за почивка и хранене на бреговете лястовици по времена прелет.

Използване на района за стационаране и нощване от рееци птици

Влажните зони по Черноморието и поречието на Дунав са основни места за почивка и хранене на бреговете лястовици по време на миграция. Добре известно е че Атанасовското езеро, Шабленското езеро и Дуранкулашкото езеро са такива места за почивка. По време на проучванията през 2011 и 2012 г. освен при Дуранкулашкото езеро са и самото село Дуранкулак, както и в района на Ореш в Северна България – най-вероятно при Беленските блата и прилежащия участък на река Дунав. В Южна България освен района на Атанасовско езеро, нощувки на брегови лястовици са наблюдавани и при Равнец.

Фиг. 98. Брегови лястовици, накацали за почивка по електропроводни жици в село Дуранкулак през есента на 2011 г. (Снимка Петър Янков)